

Колхозмудин болн совхозмудин мал үвлзүүлгэнд сэн белдвр тетгхмн

КПСС-н таньгччин комитетин IV пленум деер үр В. В. Чехловин кесн докладас

Мал-агрус өсклгн, энүй шим-шүүснн бодлуулгн, малас эдл-уш гаргылг икдүлдж, энүг цагтн госу-дарствд өглгн—республикин колхозмудар болн совхозмудар олна мал үвлзүүлгнлэ залгылдата болджана.

Эн джилд мана республикин эдл-ахусар хойр сай шаху хон, кесг зун миньгн бод мал, кесг миньгн мбнрн үвлзхмн. Иим дала йдл мал үвлзүүлгн, таньгччин партийн организа-цас, малин үвлзнгг белдлгннн түр-гяр төгскдг, цуг малин үэмджтэ сэй-нэр, гару угагяр үвлзүүлгнн нек-лжнэ.

Кесг колхозмудин ахлачир, сов-хозмудин директормуд, урд джил-мүдт мал муугяр үвлзүүлгнн ашд, мал гарутад, малин шим-шүүсн баг-таснас, кергтэ ашмуд кецхэсн уга. Эн эндүс эн джилд чиги давтгддг йовна.

Партийн зэрм районин комитетс, районин күцэгч комитетс, олна мал үвлзүүлгнлэ белдврт сэн оньган тэ-ялго, мал өсклгнлэ халхд гардвран сулдхдг йовна. Энүнэ ашд колхоз-мудар болн совхозмудар маачирин гермүд яслгн болн тосхлгн, малин хаша-хаац, малин бээрнүр өвс зөлгн хашнгар кегддгнэ.

Сентябрин 15-д баях тоогяр, рес-публикин эдл-ахусар 448 кошар, 400 гар дулан хаша, украин 103 хаша, бод малин 94 хаша-хаац, тугьлин 113 хаша, шовуна 64 хаша дутджана.

Совхозмудар капиталн тосхлтд темдлгдсн мбннн дегд татугяр эдлгддгнн гндж эрки темдлгх кер-гтэ. Эн джилд республикин совхоз-мудт 55,4 сай арслн мбннн өггдлэ. Сентябрьн 1-шинд эдлсн мбннн болхла, зугл 23,3 сай арслн, эс гндж 42 процентн эдлгдсн. „Южный“ (директорн үр Прилуцкий), „Сар-на“ (директорн үр Рубан), „Север-ный“ (директорн үр Ланговой), „Степной“ (директорн үр Медведев), „Балковский“ (директорн үр Монок), „Ленинский“ (директорн үр Зары-товский), „Троицкий“ (үр Жижин), „Лиманный“ (үр Эльзетнинов) совхоз-муд капиталн тосхлтин мбнннн нег үлү муугяр эдлгддгнэ. Эн совхоз-мудт эн джилд 11 сай арслн мбннн өггдлэ, сентябрин 1-шинд вартгсн болхла, 3,4 сай арслн болджана.

Селәнэ эдл-ахун түрүн нүүрлэч-рин хурт эн джилд колхозмудар болн совхозмудар маачирин төлэ 800 гер, тер тоод хббчирин төлэ 500 гер тосхлгнэ даалгяр авгдла. Эн джи-лин сентябрин 1-шинд 136 гер тос-хгдсн, эднэ зэрмн ь тосхлгд баянэ.

Малин кошармуд, хаша-хаац шал-длгн, цаггалгылгн дегд татугяр кегдг йовна гндж темдлгх кергтэ. Зэрм эдл-ахусар, түрүн болдж Сар-пинск райогяр болхла, эн кдлмш нам эклгдл уга баянэ. Приозерн района совхозмудар тосхлгх зөвтэ 40 кошарас тосхлгсн зугл 9 кошар, 51 дулан хашагас—10, хббчирин 52 герэс 17 гер тосхлгдсн.

Малин хаша-хаац, маачирин гер-мүд тосхлгн Приютненск района совхозмудар болн колхозмудар бас дегд му йовна. Эн районд маачирин 50 гер, 33 кошар, дулан 53 хаша дут-джана.

Районин партийн, советск болн се-ләнэ эдл-ахун органс, малин хаша-хаац, маачирин гермүд яслгнн бол-ли тосхлгнн октябрь сард төгсгдг болдгар цуг керг-үүлдир темдлгж күмэх кергтэ.

Эн джил мана колхозмуд болн сов-хозмуд инди джилд белдгдсн өвс-нэс зөвэр икэр белдгж авх аргг учрсн. Селәнэ эдл-ахун түрүн нүү-рлэчирин хурт малин 800 миньгн тонн хот, тер тоод 685 миньгн тонн өвс, 300 миньгн тонн силос белх даалгяр авгдла.

Болв, эн ик гндж керг зэрм райо-дар, эдл-ахусар илдэн күцэгдсн уга. Эн джилн сентябрин 20-д ут-турш-дан 1 сай 451 миньгн гектар газрт өвсн хадгав, эс гндж авсн даалгя-врин 78 процентн хадгав, малин 385 миньгн тонн хот, тер тоод 63 миньгн тонн соло болдгав. Дакад энүн деер урдк джилмүдин 95 минь-гн тонн өвсн баянэ, болв эн нургь-лдж му чинртэ өвсн.

Партийн кесг районин комитетс, районин күцэгч комитетс болн эдл-ахусин гарлачир өвс болн солол хурадж скирдлгнлэ кдлмшиг су-лар гардгж йовна. Сарпинск района колхозмудар болн совхозмудар 106 миньгн гектар газрин өвсн болн солол скирдлгддг уга, Яшкульск райо-д—46 миньгн гектар газрин, Целинн районд—25 миньгн гектар газрин, Западн болн Яшалтинск райондар—22-д миньгн гектар газ-рин солол болн өвсн хурагдад уга.

Колхозмудар болн совхозмудар малин үвлзнгнн бээрнүр өвс зөб-лгнлэ кдлмш дегд татугяр кегдг йовна. Республикин эдл-ахусар сентя-брин 10-д ут-туршдан 137 минь-гн тонн өвсн болн солол зөбгдв. Эн кдлмш нег үлү муугяр Элст бал-гьсна, Целинн, Каспийск, Яшалтин-ск, Сарпинск болн Приозерн райо-дин колхозмудар болн совхозмудар кегдг йовна.

Республикин селәнэ эдл-ахун күч-көлчир, түрүлэд 300 миньгн тонн силос даргд белх даалгяр авла. Дакад нартн таньгччин коми-тет, эрднн-шинн сэн ургыц тоолад, силос дарггнэ зурагган шинэс хэ-лэгддг, 600 миньгн тонн силос бел-лх зура батла. Сентябрьн 20-д республикин эдл-ахусар 341 минь-гн тонн силос даргдсн баянэ. Энн хойр джилн некврин 57 процентн болджана. Силос дарггнэ зурагган 186 процент күцдн „Черномель-ский“ совхозин коллективн, силос дарггнэ зурагган күцэхлэн бдрдгж йовх Западн болн Целинн районин совхозмудин коллективс мала шим-тэ-шүүстэ хот белдггяр сэйнер кдлгдхэв. Силос дарггнэ зурагг-ан 27-44 процент күцдн Яшкульск, Сарпинск, Приозерн, Юстинск райо-д болн Элст балгьсн болхла, силос дарггнлэ бэйсн эв-артган бүкднн олзлгж чадла эн кдлмшиг муу-гяр бұрдацхэв.

Партийн районин комитетс, районн Советснн күцэгч комитетс болн эдл-ахусин гарлачир силос дарггнэ кдлмшиг чаньггах зөвтэ. Шарлад болж одон эрднн-шинн тарвсла, хавстнла негдүлгдг силос дарх кер-гтэ.

Малин хотин гүйр-буудя, нег үлү өвс диглгж тоод авлгнн, эдннн эн кенэр халгьлалгн бас эрки чинртэ керг болджана. Тимм болв чиги, зэрм эдл-ахусар, үлгүрнн, Сарпинск района „Путь к коммунизму“ ко-хозд болн Элст балгьсна колхозму-дар малин хотин болн эдврин гүйр-буудя хуча уга, нл кевнэ. Иим баядннн түргар уурулах кергтэ.

Эн джилд Хар газрин идгт 42 отар хон үвлэхмн. Хар газрин идгт хбл үэмджтэ сэйнер үвлзүлхнн төлэ түрүн болдж бээрннн дулан хаша-хаац, малин хот болн унд эртэс белдгж, хббчирин бригадснн кдлгх улсар теткх кергтэ. Партийн, советск болн селәнэ эдл-ахун органс, се-ләнэ эдл-ахун специализир Хар га-зрин идгүр мал туулгнлэ сэн оньган тэвтэ.

Хббнд искусственин кбг тэвлгнн мана эдл-ахун делгрлдт йир ик чинртэ белдг. Хббнд искусственин кбг тэ-влгнлэ кдлмшлэ хон малин белт бо-лн энүнэ шим-шүүснэ белт залгыл-дата.

Увлэр болн эрт хаврар хбд хур-гьлуулгнн тускар дала йдл үг кел-гдлэ. Ода энүнэ сэйнер тускар кел-д тус уга. Болв кесг колхозмудин болн совхозмудин гарлачир энүнэ сэн чинринн ода бийнн мелад уга баянэ. Мел эн учрар хббнд эртэр кбг тэвлгнлэ зура күцэгдсн уга. Сентябрьн 20-д республикар 55 миньгн 700 хббнд эртэр кбг тэ-вгдсн баянэ, Элст балгьсна эдл-ахусар болхла, нег чиги хббнд эр-тэр кбг тэвгдсн уга.

Сарпинск района „Гигант“ болн Элст балгьсна колхозмудар нам ода бийнн хургьд экэсн салгьгдад уга. Обрхн илгн дунд хургьдгн экэсн салгьдг, хббнд искусственин кбг тэ-влгнлэ кдлмшиг ноябрин 15-д төгск-дг болдгар бұрдац кергтэ.

Искусственин кбг тэвлгннн пункт болгнэ кдлмшиг шүүдг хйялгнн, сэн тохмта хүмуд чикэр олзлагнн—селәнэ эдл-ахун таньгччин управ-ленэ, селәнэ эдл-ахун районн ин-спекцинн специализирин, госплем-рассазинкин кдлгчирин бдр-бүрин эрки кергнн болдж тусх зөвтэ.

Мал өсклгнлэ халхд кадрмуд бел-длгн, эдн дунд ирдннннүг кдлмшн келгн бас эрки чинртэ төр болджана. Болв манд эн төр халгьлалгн уга. Телад чиги республикин эдл-ахусар эндр бдр 725 зуг хббчир дутджана.

Кемрджнн партийн организацн, колхозмудин болн совхозмудин гар-лачир маачир дунд цайлгьврин болн сургьмджинн кдлмшн зөвннн бұрда-гьд, эднн баял-джиргннн тускар килмдг гаггнн болхла сэн болн билд, мал кдлгх үлэ хйялдан гархн үлэ билэ. Зуг Целинн района болн Элст балгьсна колхозмудар болн совхоз-мудар 280 хббч дутджана. Эн төрт оньган тэвдг, хббчирин цуг бригад-снн кдлгчирннн теткх кергтэ.

Мал үвлзүүлгнлэ белдврт баях ду-ту-дунаснн уурулхнн төлэ, селәнэ эдл-ахун цуг кдлмшиг төгскхнн төлэ цуг колхозмудин, совхозмудин, кдлмшчирннн агсх кергтэ.

Партийн, советск, профсоюзн, комсомольск организацннн болн се-ләнэ эдл-ахун гардвринн даалгя-рин—КПСС-н XXI-ч хурт, Алар Ок-тябрьн 41 джилн ббд болн Халь-мг АССР-н Деел Советснн сунгьгврт нердсн социалистическ дбрлдэ ма-ачир дунд бргар делгрүлгнн болджана.

Хальмг АССР-н Деел Советснн сунгьгвринн болн Алар Октябрьн 41 джилн ббннн, олна малдан дулан, элвг хотта үвлзнь белдггяр тосх-ни, үэмджтэ сэйнер мал үвлзүүл-гнн, Хальмгнн күч-көлчирин, Со-ветск Союзин Коммунистическ пар-тийн XXI-ч хурт нердсн сэн гилг белгн болдж гархмн.